

2009 TEMMUZ/AĞUSTOS DÊSİM İZLENİMLERİM

Hakkı Çimen

Xızır sayesinde bu senede doğduğum topraklara gitmek nasip oldu bana. Mamekiye'deki Palavara Meydanı'nda otobüsten indiğimizde çok büyük bir kalabalıkla karşılaştık. Gelişigüzel volta atanların yanısıra sıcakta aceleci davrananlar, park ve kıyı köşedeki gölgelerde içeceklerini yudumlayanların ezici çoğunluğu hedefsiz bir resim sergiliyordu. Kısa giyinen Avrupalı gençler de, milli kıyafetleriye, Zaza halkı kürtleşmeye teşvik amacıyla Kurmanc gövde gösterisi yapmaları için Kurmanc bölgelerinden getirilen Kurmanclar (Kürt) da buraya yabancı duruyorlardı.

Günlerce şehir içerisinde Mamekiye'ye ait otantik canlı bir resim aradım, bulamadım. Yabancılara özenme insanları hem dilleri Zazaca'dan ve hem de kültürlerinden koparmış. Beni tanıyanların ezici çoğunluğu ilkin benimle Türkçe konuştular. Benim Zazaca cevaplamalarımın oluşturduğu mahcubuyetten, bir Türk'ün Zazaca cevap vermesine yakın bozukluklarla benimle Zazaca konuştular.

Otellerde yer yoktu. Lokantalar, çay bahçeleri, Munzur kıyısı tıklım tıklımdı. Nedeni, benim gibi gurbetçilerin memleketini ziyaretleri ve bu yıl 9.uncusu yapılan sözde „Munzur Kültür ve Doğa Festivali“.

FESTİVAL PROĞRAMI

„Munzur Kültür ve Doğa Festivali“ 30 Temmuz'da başladı ve 2 Ağustos gecesi sona erdi. Tunceli Belediyesi vıcık vıcık renkli bir festival proğramı basmış. Birkaç Kurmanc parti danışmanı kılığındaki Kurmanc istibaratçıların dışında hiç bir Kurmanc'ın çalışmadığı Tunceli Belediyesi, fanatik bir Kurmanc Belediyesi olarak çalışıyor. Hazırlanan proğramda baştan sona kadar bir „Kurmanc festivali“ havası ağır basıyor. „Munzur Kültür ve Doğa Festivali“ için hazırladıkları proğram, Alevi Zazaları kurmanclaştırma (kürtleştirme) proğramı. Dêsim'den bir yığın Zaza bilim adamı, Türkiye ve dünyanın birçok ülkesinde çalışan öğretim üyeleri, araştırmacılar ve sanatçılar varken, kürtçülük misyoneri belediye Türkiye ve dışarıdan ne kadar „dr.“ levhalı psoydo (uyduruk) Kurmanc varsa onları festivaldeki konferenslarda konuşturmaya getirtmiş.

Ben stadyum ve diğer yerlerdeki müzik konserlerine katılmadım. Oralardaki konuşmaları ve yuhalayarak ya da pet şişeleriyle taşıyarak, adını söylemeden

(gizliden) Kurmanc (Kürt) işgali ve propagandasına karşı çıkışları dinlemediğim gibi açılan sergileri gezmedim. Ismarlama yazar çizerleri; keza folklor gösterilerini ve küçük tiyatro oyunlarını dinlemedim ve seyretmedim. Ancak aşağıdaki panellere katıldım.

KATILDIĞIM PANELLER

1. „Dilimiz, Kültürümüz, İsimlerimizi Geri İstiyoruz“

Bu panelde Şerafettin Halis'le birlikte üç tane kürtçü vardı. Ş. Halis, başta Sey Rıza olmak üzere 1937/38 Zaza Soykırımı'nın tüm şehitlerini kürtçülük propagandasına malzeme yaptı. „Türk terörü ve Türk asimilasyonu çok vicdansızdır.“ dedi. Ancak Kürt terör ve asimilasyonuna, Kürtçü işgale asla toz kondurmadı. Kürmanc işgalini kurtarıcı olarak propaganda etti. Diğer kürtçüler de (hakiki Kurmanc) hiç utanmadan Dêsim'de çok rahat bir şekilde belediyenin konferans salonunda kürtçülük propagandası yaptılar.

Konuşmacı Tigran Hakobyan da, Dêsim'in Ermeni ülkesi olduğunu yer adlarını misal vererek ispatlamaya çalıştı. „Dêr“ ve „Sim“ hecelerinin „Der Simon“dan, yani Aziz Simon'dan geldiğini ve „Dêsim'de Zazaca konuşanların Ermeni olduğunu ima etti.

Dr. Daimi Cengiz, kürtçülük ve ermenicilik yapan konuşmacılara da seslenerek, halkımızın bir kimliğinin olduğunu, yeni kimlik yakıştımalarının abes olduğunu söyledi.

Bu panel asıl amacından saptırıldı.

2. „Tunceli'de Üniversite Üniversite'de Tunceli“

Bu panelin moderatörlüğünü Tunceli Üniversitesi rektörü Prof Dr. Durmuş Boztuğ yaptı. Konuşmacı olarak üç yerli öğretim üyesi vardı. Tunceli Üniversitenin amacı ve bölgeye sağlayabileceği faydaları, öğretim üyeleri kendi branşlarına göre dile getirdiler.

Sorular bölümünde ben yazılı olarak, „Tunceli Üniversitesi bünyesinde bir Zaza Dili Bölümünü açmayı düşünüyor musunuz?“ diye sorunca, sorumu Rektör Prof. Dr. D. Boztuğ şu şekilde cevaplandırdı:

„Bölgenin yerli dili ağırlıkta Zazaca'dır. Üniversitemizin Edebiyat Fakültesi bünyesinde bir Zazaca Dili Bölümünün açılması elbette düşünülebilir. Bu pekala mümkündür.“ dedi. Buna salondaki bir kürtçü, „Kürtce (Kurmanci) Dili Bölümü bünyesinde Zazaca Dili Bölümü açılsın. Zazaca Kurmanci'nin lehçesidir“ diye itiraz edince, Prof. Dr. Boztuğ: „Biz siyasetle değil, bilimle uğraşyoruz. Zazaca kendi başına ayrı bir dildir.“ diye cevap verince tartışma kesildi.

3. Ekoloji, Kentleşme ve Yerel Yönetim Sorunlarımız

Yeşiller Partisinin eş sözcüsünün yaptığı konuşma Dêsim'e yapılacak barajların ekolojik sonuçlarını vasat bir şekilde dile getirdi. Ancak Zaza halkının yerinden yurdundan sökülüp atılmasına değinmedi. Yerli konuşmacılardan Dr. Ş. Aslan'ın ve Tunceli Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Yusuf Cengiz'in konuşmaları çok genel ve çekingen olduğundan bölge halkının sorunlarını dile getiremedi. Ancak yerli konuşmacılardan Gaziantep Üniversitesi ögt. Üyesi Dr. Özkan Yıldız'ın „Uyuşturucu Bağımlılığı“na dair konuşması değerliydi. Aşiretçilik zihniyetiyle Dêsim'de Kureşanlıları kürtçülüğe kurban ederek belediye başkanı seçilen E. Şahin, konuşmasında kendi Zaza Kimliğini inkar etti. Bölge için, dağdan ve ovadan çembere sıkıştırılmış Zaza Halkı için elle tutulur somut hiç bir öneri sunmadı.

4. Sey Qajî'nin Dersim Edebiyatı ve Müziğindeki Yeri/ Sey Qajî Kılmaları

Makbule Çerimli'nin Zazaca moderatörlüğü, kürtçülerin elindeki Tunceli Belediye konferans salonunda pakala Zazaca konuşulabileceğini ispatladı. Dr. D. Cengiz de, Zazaca/Türkçe Sey Qajî'nin dizelerini okudu ve yorumladı. Dinleyipte anlayanlarda hayranlık uyandırdı. Dr. D. Cengiz, Sey Qajî'nin Şiiri'nden sunduğu numunelerle Zaza Edebiyatı'nın ne denli güçlü olduğunu sergiledi.

1938 Zaza Soykırımı ve ardından son yetmiş yıllık dini ve etnik baskı , zulüm, takip olmasaydı, şüphesiz Zazaca Dili ve Edebiyatı bugün çok daha farklı bir yerde olacaktı. Alevi Zaza Edebiyatı, Zaza elit sınıfın konaklarında icra ediliyordu. Alevi Zaza eliti topyekün 1937/38'de kesilince, Alevi Zaza Edebiyatı da koruyucu ve aşıklarını kaybederek esaret altına girdi. Dr. Cengiz'den Sey Qajî Şiiri'ni tanıdıkça, elit sınıfın kesilmesi, Soykırım ve takipler Zazaca Dili için önce bir duraklama ve ardından gerilemesini beraberinde getirmiş olduğu açık seçik çıktı ortaya.

Bu arada Sait Baksi ve Dr. Cengiz birer lauk icra ettiler.

Sey Qajî'nin torunu Seydali Özmen'in kısa ve özlü sözleri bu panele şerbet oldu. Yerli ahalsinin ezici çoğunluğunun Zaza olduğu, Zazaca konuştuğu Tunceli'de yapılan sözde „Munzur Kültür ve Doğa Festivali“inde Zaza Halkına yönelik tek panel buydu. Bu panelde hakiki Kurmanclar ve yerli kürtçüler ya yoktu ya da seslerini çıkarmadılar.

5. „Dünden Bugüne Dersim“

Nazimiye´de yapılan bu paneli Av. Kazım Genç idare etti. Ergin Doğru, Turabi Saltık, Dr. Daimi Cengiz, Av. Ali Cemal Zülfükar ve eski sendikacı Hüseyin Ayrılmaz konuştular.

Dr. D. Cengiz haricinde diğer konuşmacılar, türkçü ya da kürtcü alışkanlıklar çerçevesinde kalarak yeni hiç birşey söyleyemediler. Kürtcülerin ya da türkçü solcuların söylediklerini tekrarlayarak Zaza Halkını inkar ettiler. Dr. D. Cengiz, Nazimiye Bölgesi´nin, Alevi Zaza Edebiyatı ve felsefesinde çok önemli bir yere sahip olduğunu, Sey Qaji, Sayder, Uşenê Kalmemi, Heyderê Aldoşti gibi birçok şair şahsiyetin buradan çıktığını ve bu geleneğin Alevi Zaza Edebiyatına bugün de ışık tuttuğunu anlattı.

ZAZA HALKI KİMLİĞİNE SAHİP ÇIKIYOR

Mamekiye ve Nazimiye´de sohbet ettiğimiz bir hayli insan özetle: „Türk ve Kürt (Kurmanc) milliyetçiliği karşısında biz internasyonalist davranarak orjinalitemizi, dilimizi ve kültürümüzü kurtaramayız. Biz de Alevi Zaza kimliğimizi ön plana çıkarmalıyız.“ şeklinde „Zaza Kimliği“ne sahip çıktılar. Mamekiye´de festival esnasında üç yerde „Zaza Pltformu“ imzalı, yaklaşık 2 x 5 m. boyunda pankartlar asıldı. Pankartlarda: „Çe xo de Zazaki qesey bıkerimê.“, „Zonê xo Zazaki de bıwanimê, bınosimê“ yazılıydı.

Son otuz yılda yoğun zulüm gören Dêsim´in Alevi Zaza Halkı, kendi milli kimliğini serbestçe ifade edemiyor. Çünkü çok türlü Türk ve Kurmanc (Kürt) teröründen korkuyor. Bu nedendir ki yaşlı kesim: „Elazıglıyım“ Ezinganlıyım“ diyerek ve şu andaki kuşaklar da „Alevilik“ ve „Dersim“, adları arkasında kendini korumaya çalışıyor.

ALEVİ ZAZA ŞAİRLERİNİN MEZARLARINI ZİYARET

2 Ağustos´ta Cıvarailê Kezi´nin torunu, Dr. D. Cengiz ve eşiyile birlikte Nazimiye üzerinden Gemike´ye gittik. Gemike Sulvis ve diğer yüksek dağların çevrelediği derin bir vadide küçücük bir mazra. Ancak Sey Qaji´nin mazrası olduğu için adı büyük. Sey Qaji bir sene önceye kadar Koyêsêr köyünde gömülüydü. Şairimiz, pirimiz Sey Qaji´nin vasiyetini temel alan akaraba ve köylüleri, bir sene önce kemiklerini Koyêsêr köyünden getirerek bir törenle Gemike´ye gömmüşler. Önümüzdeki senelerde Sey Qaji´ye bir anıt mezar yapımı planlanmış bulunuyor. Dr. D. Cengiz, Sey Qaji´nin Şiiri´ni temel alan „Sey Qaji“ kitabını baskıya vermek üzere son hazırlıklarını yapıyor. Alevi Zaza Edebiyatının piri bu şekilde ölümden kurtarılmış olacak.

Gemike´den sonra Cıvrak köyünde sevgili Sait Baksi ve eşine misafir olduk. Çok genç yaşta bu dünyadan göçen bir diğer büyük Zaza şairimiz Sayder´in mezarını da Cıvrak´ta ziyaret ettikten sonra Mamekiye´ye geri döndük. Umarız ki

vatanımızda şartlar hem Sey Qaji ve hem de Sayder'e birer anıt mezar yapmaya uygun hale gelir.

SONUÇ

9. „Munzur Kültür ve Doğa Festivali“ de bir önceki gibi başta Ş. Halis olmak üzere genel olarak Kurmanc partisi DTP için yoğun kurmanlaştırma boy gösterisi ve propaganda aracı oldu. Milletvekililiğini sadece ve sadece Zaza Halkı kurmanlaştırmaya adanmış olan Ş. Halis panel kürsüsünden: „Türk asimilasyonu çok vicdansızdır.“ derken, Kurmanc (Kürt) asimilasyonunu yayarken kendisinin vicdan sahibi olup olmadığını düşündü mü, sanmıyorum.

Halihazırdaki gerçeğimiz şudur: Dêsim dağdan ve ovidan işgal edilmiş. Zaza Halkı, Zazaca Dili ve Kültürü, Alevi Zaza İtikati çifte asimilasyonun tehdidi altındadır.